ПОЈЕДИНИ БРОЈ 50 ПАРА.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и празника. — Претплата је 400 К на годину, 200 К на пола године, а 100 К на четврт године; за Америку 5 долара на годину. Претплата се може бар на четврт године.

Издавалац „Застава“ д. друштво.

ЗАСТАВА

ОРГАН РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Поштарина плаћена у готовом.

Рукописи за лист шаљу се на уредништво „Заставе“, а новац за претплату и огласе на администрацију „Заставе“ Нови Сад, Лазарева улица број 14. — Телефон бр. 110.
:: Рукописи се не враћају ::

Издавалац „Застава“ д. друштво.

Број 139. Нови Сад, у четвртак 23. јуна 1921. Година LII.

Државно добро „Беље“.

III.

С главе риба смрди.

Историја нас учи, да су многе моћне и напредне државе пропале због неваљалих и несавесних органа, који су управљали тим државама.

Најбољи пример за то су нам римско и руско царство.

Ми не би хтели, да будемо исте судбине, зато и тражимо, да на све важније положаје дођу исправни и честити људи. Зато се у нама и буни крв, кад читамо, или чујемо за разне ситније или крупније афере у нашој држави.

Ми Војвођани, поред свих мана и приговора, које нам чине, било оправдано, било неоправдано, сматрамо за злочин сваку несавесност, свако занемаривање државних интереса, па макар то са које стране долазило.

Ми смо са пуно идеализма и чежње ушли у склоп наше нове државе, те желимо, да наша држава — у свему — буде прва међу првима.

Ово није фраза. Ово је одјек душе војвођанске, која је чиста и неокаљана стресла са себе ропске ланце.

Извесни типови и клике хоће да нас прикажу у ружној боји. Без објективности и злонамерно оцењују наш рад у прошлости и поричу нам способност и моралну квалификацију, да би могли достојно и према својој снази узети удела у изграђивању државе и срећивању прилика у нашој држави.

Кад дође време томе, ми ћемо и ову ствар рашчистити. Овом приликом тврдим само то, да ми Војвођани мирно чекамо сваки суд, јер нам је савест чиста. Уједно тврдим и то, да би ми Војвођани многа питања решавали са много више идеализма, него што су то чинили они, који нам пакосно подмећу, да смо Мађарони и Аустријанци.

Никад не би на разним државним добрима, као што је „Беље“, дошло до тако немилих појава, као што је дошло,

Да имањем „Беље“ управља који честит Војвођанин, онда се не би продало 5650 метарских центи сламе за 24 круне по квинталу Јеврју, који је ту исту сламу препродао нашој војсци и зарадио 41 круну по квинталу, а то износи $^1/_4$ милијона круна, него би те паре ушле у државну касу.

Нашем ни једном Војвођанину не би ни на ум пало, да се прими дужности којој није дорастао, јер му савест не би дозволила, да наноси држави материјалне и моралне штете, лаћајући се посла који не разуме.

Међутим ми осим г. Симе Милошевића генералног директора државних добара, видимо безброј „капацитета“ који на разним пољима експериментишу као незрела деца, када се играју блатом.

Тако је нпр. Министарство Финансија на предлог г. Симе Милошевића, послало у Беч и Праг економског „стручњака“ г. Мишу Предића уметника и књижевника, да за разна индустријска подузећа на имању „Беље“ купи потребне ствари, у износу око 10 милијона.

Предић је између осталог требао купити у Прагу и неко платно.

Он је хтео да купи платно на метар, а Чеси не дају то платно на метар него на килограме. На то је г. „стручњак“ дошао у неприлику. Није знао шта да ради и телеграфски је питао за савет, шта да ради. Одговорено му је — Измерите дужину, па затим тежину.

Из ове ситнице се јасно види, коме су поверена државна имања и наше кесе.

Ради још боље илустрације неозбиљног и несавесног управљања државним добрима, навешћу још и то, да је данас главни управник добља „Беље“, које износи преко 100 хиљада јутара, г. Михајло Димитријевић шеф правобранилачког оделења у Министарству Финансија.

И видите, г. правобранилац је одмах као „стручњак“ нашао, да је на једној понуди за откуп брашна било за 10 динара мање таксених марака.

По себи се разуме, да је та понуда одбијена, мада је била најповољнија. Расписана је нова лицитација и брашно је продато јефтиније. „Беље“ је, истина, изгубило неколико „хиљадица“, али држава није оштећена за 10 динара.

Упада у очи, да на големом имању „Беље“ Срби и Хрвати чиновници не могу да се намноже. Чини ми се да их нема више од 14, дочим број Мађара и Немаца иде у стотине.

Шта је томе узрок чуће се касније, док се спроведе истрага, коју треба да води она комисија, коју је Парламенат изабрао.

Међутим, мени се чини, да неком не иде у рачун, да се чиновнички кадар измени и попуни нашим људима.

Зашто? Чуће се.

Ми знамо, да многи Фридрихови чиновници терају саботажу на добру „Беље“, па поред свега тога се г. Сима Милошевић не труди, да намести што више наших чиновника. Њему нпр. смета и један др. Емил Поповић— Пеција, економски капацитет првог реда и светског гласа. Он се упео из петиних жила, да др. Поповић не дође на „Беље“.

Да би га онемогућио, да дође као стручњак на „Беље“ захтевао је од њега, да искаже да је 20 година водио економију на имању од 40—50 хиљада јутара!!! Ово је тражио од њега за то, да би му могао поверити економију на једном дистрикту од неколико хиљада јутара!!!

Доиста класичан човек!

Сад, пошто је главни директор на целом „Бељу“ правобранилац г. Димитријевић, чујем, нема више места тамо др. Поповићу и он мора — „ван“. После њега ће „ван“ и остали Милошевићу непогодни Срби чиновници са „Беља“, ако међутим и сам г. Сима не оде „ван“ из управе државних добара.

Док то — евентуално — не буде, он ће се задовољити са разним Штетнерима, јер су они и савеснији и услужнији од наших „неотесаних“ Срба и Хрвата.

Колико је услужан „Драги г. Штетнер“, може се закључити и из ових ситница:

Г. Штетнер је нпр. „угодно изненадио Главног Директора“ свију државних добара са израђеним јеленским роговима, који ће њему бити „пријатна“ успомена. Па онда г. Штетнер није жалио труда, да му с времена на време пошаље по куриру граха, кромпира, саламе, сланине и шунке са сланином (таку воле г. директор) кад је то г. директор затражио и то, тражио с рачуном заједно.

У свему овоме — осим пуке услужности нема ништа, али ми држимо, да би за општу ствар било боље да нашим државним добрима управљају људи негурмани, и да на оне положаје, за које се тражи стручна спрема дођу стручњаци, па макар били и Војвођани.

Ја сам уверен, да они неће бити лошији од разних Штетнера.

Н. Сад, 19/VI. 1921.

Др. М. Свињарев-Величковић.

P. S. Данас је у Н. Саду Дечји Дан. Купе се прилози за ратну сирочад. Поред мог дома прође свечана поворка. У тој поворци су и наша ратна сирочад, која носе таблу са натписом:

Наши очеви дали су своје животе зато, да вама буде боље.

Када сам ове речи прочитао очи су ми овлажиле сузе, а у глави ми севну мисао, да би свугде и на сваком месту требало ове речи извесити.

Можда би се онда многи тргли и са више љубави и несебичности радили на лечењу беде и невоље, које су нам иза рата остале.

Говор

г. дра Жарка Миладиновића, одржан у XXXVIII. редовном састанку 25./V. 1921. г.

(Свршетак.)

Морам да се осврнем на говор г. предговорника, што се тиче издржавања школа. Ја не знам, јесам ли добро разумео г. предговорника, али ми се чини, као да је рекао, да је издржавање школа поверено самоуправним телима. Међутим тога нема у Уставу. У опште се може казати, да питање о издржавању школских зграда и подмиривања осталих школских потреба и није решено у Уставу. То се оставља законодавцу, који ће да реши онако, како треба. Дакле нема прејудица ни ту, а г. предговорник је нагласио, да га има. Иначе је наглашено у уставу, да је настава државна! (Глас: Предговорник је говорио кроз прозор.) Ја не знам, зашто је тако рекао г. предговорник, можда није добро прочитао Уставне одредбе, које се тичу школа, а ја морам да нагласим, да ни у члану 96. који је г. говорник споменуо, нема о том никакова спомена. Свакако држим, да је господин морао превидети, а ја сам хтео само, да ту омашку исправим.

Говорило се много и о штампи и о цензури. Господо, не може се казати, да је уставом заведена цензура. Шта више цензуре нема, то јест — пардон — има једна цензура и по нашем Уставу, а то је цензура штампе над владом и њезиним радом, а та цензура није опасна, него шта више корисна. (Гласови на десници: Охо!). Новинство, штампа, може да води надзор и цензуру над радом владиним и да га критикује. То не може нико забранити. Ту не може да се деси, као што се мени десило у Срему пре више година. Био сам кандидат и пре избора дошао сам међу своје бираче, пред којима сам држао говор, па сам између осталог критиковао владин рад. Па шта се догодило? Догодило се то, да смо ја и они, који су мене слушали, позвани пред политичку власт, да нам се суди, јер смо критиковали владу. Био сам осуђен и ја и моји бирачи. Тек год. 1906., када је пао куеновски режим и дошло ново доба, нова ера, виша је инстанција ослободила и мене и моје бираче.

То не може да се догоди у нашој држави. И то је велика разлика, коју ми знамо из искуства о томе рђавом стању и поступању. Ми можемо и сувише да увидимо, колико је ово важно, да наша штампа, а и говорници, могу да критикују владин рад, и то говорници не само овде у Скупштини, него и иначе по зборовима.

На послетку ево Устава, и кад га примамо, онда не може да буде спречавања. Свакако, кажем, штампа је слободна. Разуме се приговора има, што та слобода није таква, да јој нико не може ништа учинити, т. ј. да је то не слобода него пуста воља, да у штампи ради ко шта хоће. Шта би онда било? Онда би то била тиранија од стране оних, који штампу злоупотребљују, а била би тиранија према нападнутим, а закон или Устав хоће да стане на пут тој тиранији, јер би то била једна велика неправда. Ја ћу Вам рећи, да сам био увређен у неким новинама, чини ми се баш у „Радничким Новинама“. Онда је уредник био тражен и не знам шта се десило, али је најпосле био осуђен. Тужио сам двоје других новина лане и већ су обадва листа престала да излазе. Траже уредника да дође пред суд да одговарају, а они се скривају. Као што видите, то значи злоупотреба штампе. Никаква ствар не може бити одобрена која се злоупотребљује. Штампа је још опаснија него нешто друго. Рђава штампа, то је нож двосечац који сада осећамо. Таквој штампи треба стати на пут. Штампа је колико добра по народ и корисна, толико може бити и опасна и рђава и по народ и по друштво и по државни живот, ако пође рђавим путем.

Што се тиче мене, ја сам за слободу штампе, и само не могу никако бити за то, да се та слобода штампе може да изврге у тиранију над другима. И Устав хоће то да спречи, па је према томе сасвим оправдана она одредба, која говори о штампи.

Приговара се и установљеној одговорности, ну о томе штампарски закон може појединости да донесе. Поједине установе одредиће тачно ту одговорност, разуме се, не може бити у свакој прилици да одговара писац и растуривач. Али има прилике где мора да одговара и писац и растуривач за штампани састав, кад то није периодичан лист. Код перијодичног пак листа може да одговара уредник, као што сам казао, кога су тражили, курентирали. Али код обичних других штампарских аката или списа, где је само писац потписан, може да буде кажњен и растуривач, који зна о чему се ради.

А још пре може растуривач да одговара, кад на штампаном није назначен ни писац. То спада свакако у штампарски закон, који ће то у појединости да одреди, да нормира.

Бадава је ту викати, како је овај Устав реакционаран. А ко то виче? Вичу највећма они, који би волели, да нема Устава, вичу они, који раде оно, што они хоће, који хоће да уведу насиље у овој држави и да они буду господари и да раде шта хоће. А они, који желе да се у овој држави миран живот развије и да буде држава напредна, ти би морали по жељи таквих њих на страну, ти би морали бити жртва оних силника, који би хтели пошто-пото да направе немире у нашој држави, да направе једну забуну и да направе такав један друштвени и државни живот, да он постојати не може, него да пропадне, па да се онда на њега подигне нешто ново, где би појединци вршили диктатуру над другима. Ти, који вичу против овога Устава, ти, којима су установе Устава назадне, ти би управо хтели диктатуру, они би хтели да заповедају над другима, а други да им буду подложни; јер чујете како они траже права за раднике и сељаке! Они који траже само за извесне класе права, ти су назадни, ти управо хоће насиље, ти хоће да начине правне и безправне држављане, а ми у Уставу хоћемо подједнако правне држављане. А то је велика разлика! Ако ћемо овако, да је некоме жао да се донесе уставни закон, онда тај би хтео да нема закона, а да је човечанство друкчије створено него што јест, онда неби ни требало закона. Један чувени правник је рекао, да је закон нужно зло т. ј. мораш људима дати одредбе по којима да се владају, али сваки не зна те одредбе па отуд наступају неприлике но с друге стране је преко потребно да буду закони. И сад бирајте, шта је боље, да ли је боља тежња за миром и редом, за правилним развитком народног државног живота, или насиље и безакоње? Сваки, који жели, да се народни живот правилно развије, који жели држави и народу добро, тај мора бити зато, да се донесе закон, да се донесе Устав. Разуме се ми треба да тражимо да тај Устав буде што бољи, али како људи нису савршени, па да стварају и савршена дела, то се сваком људском делу може да нађе приговора. Али ту је о томе говор, да се донесе што бољи Устав.

Ја бих још само хтео да се осврнем на онај предлог, или како да га назовем — г. др. Трумбића који иде онамо, да нађемо једно име за наш језик. Г. Трумбић је предложио, да се наш језик назове „југословенски“, а кад је било приговора против тога, он је казао, па макар и „словенски“. „Словенски“ језик то је и чешки и пољски и руски итд. Тиме нисмо ништа казали; казали смо само једно опште име, које вреди за све Словене, па за нас не може да у том случају вреди. А како стојимо са „Југословенским језиком“? Југословенског језика нема. Да је г. Трумбић казао да буде хрватско-српски или српско-хрватски језик, а без словеначког, то би још могао да појмим али да стварамо....

Али да створимо некакав језик југословенски, то је свакако неприродно и немудро. Господо, познато је, колико се покушавало да се пронађу међународни језици, волапик, есперанто и шта ти ја знам. Волапик је пропао, пронашао се иза тога есперанто, који није показао велики успех, показао је управо незнатан успех и никад неће ни показати велики успех. Биће љубитеља, који ће учити есперанто, али ће их бити мало и тај есперанто неће постати општи међународни језик. Тако би било кад би усвојили и име југословенско и кад би назвали наш језик југословенски; тек онда би потрли оно, што јесте, што постоји. Ја не знам, за што да бежимо од онога што стоји у Уставу! Истина је, да би се могли с филолошког гледишта приговорити уставној одредби о језику али у Уставу се хтело, да буде свима право.

Што се тиче приговора у погледу племства, титула итд., могу да докажем ово. Говори се, да то није довољно, што је укинуто племство; јер постоји Краљ, а то је племство, ну то није тачно, јер Краљ је државни фактор, те то није проста титула и племство. А зашто се то тако каже? Да се све омаловажи што је у Уставу па да је најсјајније. Ми смо у нашим крајевима научили, да видимо и грофове и бароне и племиће веће и мање, а овде их укидамо потпуно. Господа су требала да кажу да је ово велики напредак и да смо то узели из српског устава, јер је знатан напредак то зато, што одбацујемо једну стару средњовековну установу, па ће и то омогућити у велико равноправност и једнакост, јер племство је свакако једно преимућство, једна привилегија, што смо ми имали прилике тамо код нас да видимо. И то преимућство и привилегија дакле неће овде моћи имати никакву улогу, јер тога преимућства више бити неће. Како ће бити господи, која су се потписивала као грофови, барони, ја не знам, али ја се јако радујем, што ће тих титула нестати. (Тодоровић: Биће новчаног племства).

Председник др. Иван Рибар: Господине посланиће, изволите довршити, време је измакло.

Др. Жарко Миладиновић: Што се тиче новчаног племства, ја држим да међу многим приговарачима против новчаног племства има баш тих новчаних племића, т. ј. тих, који су се обогатили и овамо вичу против капитала и капиталиста.

Ја могу то да кажем, јер мени никад новац није импоновао нити сам стварао капитале, али сам приметио да су за време рата постали богаташи и милионари баш они, који су се називали пролетерима и не знам још како, а постали су просто капиталисти. (Пљескање у центруму). Господо, не кажем, да је овај Устав потпун и без погрешака; не кажем да се не би могло наћи приговора, али као што рекох, нема човечјег дела савршеног, а ја тврдим да је овај данашњи Устав такав, да осигурава, обезбеђује слободу нашој држави и држављанима нашим и осигурава народу без разлике вере, без разлике уверења напредак и добру и срећну будућност. (Пљескање у центруму).

Нови Сад, 22. јуна 1921.

— **Једна умесна наредба.** Министарство Просвете издало је наредбу да мађарска оделења средњих школа могу похађати само они ученици, који су по народности Мађари. Сви остали, Немци, Јевреји, Румуни, Словаци итд. могу тражити, да се отворе средњошколска оделења на њиховом материнском језику, ако их се пријави довољан број, како то закон о средњим школама изискује, ако их пак нема толико, онда се морају уписати у српска оделења средњих школа.

Ово је једна скроз добра наредба, која је на време издата. Наиме, у нашим крајевима има врло мало правих, чистих Мађара, али мађарски режим је стварао Мађаре од разних народности, нарочито од Немаца и Јевреја. Сва њихова деца потпуно су васпитана у мађарском духу, и говоре само мађарски. Ми не можемо наставити фабрицирање Мађара од Немаца и Мађара. Ми не смемо, о државном трошку, издржавати средње школе, у којима ће се учити на мађарском језику, а које ће похађати немачка, јеврејска итд. деца. Ми ћемо дати чистим Мађарима школу за њихову децу, али у тој школи се не сме вршити мађаризација Немађара. Стога је издата министарска наредба, која има то да спречи. Од идуће школске године сви Немци, Јевреји, Румуни итд. морају слати своју децу, која похађају средње школе, у српска оделења, ако нема оделења на њиховом матерњем језику.

Извршење ове наредбе проузроковаће испочетка великих тешкоћа у наставничком раду, јер ће се са српском децом измешати деца која врло слабо знају српски, и то ће, испрва, бити на уштрб самој настави. Али, због тога, не може се опет дозволити и даља мађаризација Немађара о државном трошку.

Једини пут, који ће из тих тешкоћа извести и наставнике и ученике средњих школа је то, да се деца Немађара, Немаца, Јевреја, Румуна и т. д. вредно лате посла, па да преко великог распуста — уче српски. То ће бити само у њихову личну корист.

☛ **Претплаћујте се на „Заставу“. Она је најраспрострањенији лист у Војводини.**

ПОЛИТИЧКЕ ВЕСТИ

Како да се дели?

Немачка је платила Савезницима прву милијарду у име ратне одштете. Сада ће се у Лондону састати министри финансија савезничких држава, који ће решити питање, како да се међу Савезницима подели ова прва милијарда златних марака. Бојимо се да ће и око тога питања бити много натезања, а већ хоћемо ли и ми од тога што добити, то ни слутити не можемо.

Словачка република.

Из Варшаве јављају да су пољски листови објавили проглас националног савета упућен Словачкој и словачком народу. У том прогласу се проглашава независна Словачка република, а у исто време се проглашава чешка власт и управа у „окупираној“ Словачкој као незаконита. Национални Савет ставља у изглед сазив словачке уставотворне скупштине, а дотле ће врховну власт вршити национални савет. Овај проглас је потписао помоћник председника Франц Унгер. У исто време је издат и други проглас упућен пољском народу, од кога се тражи да помогне Словаке у њиховој борби за независност.

Уверени смо да овај покрет није чисто словачки, него да су ту умешани мађарски прсти, којима не иде у рачун да се створи јака Чехословачка, него покушавају да посеју раздор између Чеха и Словака, а хоће у то да уплету и Пољаке. Словени су пак још увек луди и кратковиди, па лако наилазе на лепак.

Заплети на Истоку.

Таласи рата никако да се стишају. Притаје се овде, али, изненада, узбуркају се на другоме месту. Сада је Мала Азија такво место где све ври. Тако јављају из Цариграда, да је Мустафа Кемал-паша упутио британском народу прокламацију, у којој изјављује да он неће ступити у преговоре са енглеском владом. Он је уверен да ће енглеска војничка акција у Малој Азији подићи цео муслимански свет, а то ће довести ослобођењу Египта и Индије од Енглеза. И са других страна опомињу Енглеску, да се не прикључи Грцима у Малој Азији, јер би то значило да је изгубљена свака нада на измирење између индијских националиста и Енглеске.

Јапан и трианонски уговор.

Мађарску владу су известили да је, после Италије, Енглеске и Француске, Јапан ратификовао трианонски уговор о миру, те, тако одобрен, ступа у живот. И ово нека је потврда Мађарима да не могу ишчекивати икакве промене у створеном политичком стању у Европи.

У Малој Азији.

На истоку све се више заплећу ствари. Јављају да је између Совјетске Русије и Турске склопљен уговор, према ком су се обе државе споразумеле да истисну Антанту из Дарданела. Турске и бољшевичке трупе већ продиру према Смирни и Цариграду.

Конференција у Порто Розе.

Из Лугана јављају да је већ установљен програм за конференцију држава-наследница у Потро Розе. На конференцији ће присуствовати: наша Краљевина, Аустрија, Турска, Пољска, Чехословачка, Румунија, Француска, Мађарска, Енглеска и Америка, која ће међутим бити присутна само као посматрачка странка.

Аустријска криза.

Бечки политичари се једнако труде да реше кризу у коју је запала аустријска влада због плебисцита у Штајерској. Сада јављају из Беча да је вођство хришћанско-социалистичких странака одустало од тога да се плебисцит одржи. Тако би онда могуће било решити кризу владе. За дан-два би се именовала нова влада, коју би и антанта признала. Међутим из Граца јављају да се у Штајерској на све стране врши агитација за плебисцит, који има да се одржи 3-ег јула, а за који су учињене све припреме. Становништво је безусловно за плебисцит.

ВЕСТИ.

— **Краљево здравље.** Прама званичном лечничком саопштењу здравље нашег седог Владара стално се креће на боље, те је свака озбиљнија компликација искључена.

— **Цензура несрпских новина.** Држимо да би добро било мало припазити на писање мађарских новина, које излазе у нашим градовима у Бачкој. Често хоће тако да пишу, као да на пример Нови Сад са Бачком још увек припада Мађарорсагу. Ево, погледајте новосадски лист „Délbácska“ од 21. јуна о. г. Међу вестима од 21 вести 13 се односе на Пешту, Мађарску, мађарски политички и друштвени живот изван наших граница. А не доноси лист скоро никаквих вести било из нашег политичког и друштвеног живота, било из мађарског живота у нашим границама.

— **Заразне болести.** Извештај о кретању важнијих заразних болести у Војводини у недељи од 30. маја до 5. јуна 1921.: Велике Богиње (Variola Vera): заостало 7, приновљено 1, оздравило 4, умрло 4, остало 0; — Врућица (Typhus abd.): заостало 15, приновљено 4, оздравило 2, умрло 2, остало 15; — Шарлах (Scarlotina): заостало 105, приновљено 59, оздравило 37, умрло 12, остало 115; — Мрасе (Morbilli) заостало 505, приновљено 157, оздравило 188, умрло 5, остало 469.

— **Велики пожар у Новом Саду.** У недељу, баш на први дан правосл. Духова, букнуо је велик пожар, који је за непуна два сата потпуно уништио творницу машинерија Губанић, Золића и другова а знатно оштетио стоваришта Баковскога и Хуберта. И поред све добре воље, уметности и мучнога напора наших ватрогасаца, којима су много помагали и војници VII. пука као и многи из грађанства, пожар се ипак није могао локализовати, јер су ове зграде биле од дасака, а осим тога и ветар је много сметао при гашењу. Исто тако морамо са жаљењем установити, да већина штрцаљки нашег ватрогаснога друштва неваљају и да је и снабдевање са водом било врло трајаво. Тако се и могло десити, да је за трен ока пожар могао начинити штету од 5 милиона динара.

— **Југословенски штуденти високе рударске школе** у Прибраму основали су акад. удружење „Рудар“ којем је сврха узајамно потпомагање чланова у стручној наобразом. Удружење даје тачне информације свим студентима, који кане да се на ову школу упишу. Преко великих празника дају информације другови Стеван Ј. Марковић (Прилаз 3. Земун), Зденко Шилер („Пенсион Сплит“ Сплит) и Чазим Угљин (Гл. ул. Лука, Мостар).

— **Сме ли ово да буде?** Јављају нам из Новог Сада: О Спасову дану о. г. приредили су неколицина грађана, у договору са својим пријатељима, мајалис на овд. ратном острву. Приређивачки је одбор мислио, да ће на овај мајалис само позвани доћи. Али, не лези, враже! Има један човек у Новом Саду, који ниче и тамо, где се не сеје; који дању-ноћу води бригу о интересима Новог Сада; коме чини највеће задовољство, кад може неком да напакости. Тај незвани гост на мајалису био је шеф потрошаринског звања. Претерана званична ревност га је нагнала, да лично, као шеф изађе на ратно острво и убере ону велику своту од 80 К у име пристојбе за место, где се мајалис одржао, и ако то место држе под закуп новосадски волари. И кад је тако, питамо: којим правом тражи шеф потрошаринског звања оно, што му не припада? Или, ако има право на то, а приређивачки му одбор није платио, зашто га није пријавио? Но дешава се и противно, да тај господин уме да буде и неревностан, али опет само зато, да неком напакости и нанесе му штете. О Брашанчеву о. г. упљувале су муве заклану телад једном овд. месару само зато, јер потрошаринско звање тог целог дана није званичило. А, шта се шефа тога звања тиче, што појединци због тога имају грдне штете. Тек, валда, није он ту због грађанства, него грађанство због њега! Ми молимо позване, да упуте г. шефа потрошачког звања, да не злоупотребљује свој положај. Не буде ли ни после овог помоћи, биће мо принуђени, да изнесемо на јавност још и друге ствари о ревности истога господина. **(а.)**

— **Општински избори у Босни и Херцеговини.** Министарство Унутр. послова је одредило, да се у Босни и Херцеговини у најкраће време изврше општински избори. У ту сврху је одређена комисија, која има да прегледа бирачке спискове. И код нас би требало спровести општинске изборе, да би свуда на управу општина дошли људи, који имају поверење народа. Онда, треба већ препустити самом народу, да сâм води бригу о својим потребама.

— **Прилике у совјетској Русији.** Директор финског трговачког посланства извештава, да је Русија у Москви и Петрограду нагомилала велике количине коже, конопље, коњске струне и т. д. све предратна роба. Приватна продукција је још мала. Због велике оскудице у лебу, у Петрограду је рад индустријски онемогућен. За сада раде и приватне творнице испод 30 радника за свој рачун, пошто је дигнут секвестар. Прометне прилике се побољшавају. Између Петрограда и Москве опет саобраћају редовни возови. У Москви има 15.000 аутомобила за особни промет, док је у Петрограду сасвим обустављен. Петроград је у опште јадан и жалостан.

— **Пад морала.** Један паришки новинар обавио је чудан експеримент. На разним је местима града испуштао новчаник, у коме је било педесет франака. Прво га је подигла једна дама, врло угледна изгледа. Она је бацила брзо поглед око себе и сакрила новчаник. Међутим је новинар затражио, и она му уз неки изговор преда. Исти експеримент је поновио још неколико пута, али га ни један пролазник није упозорио да је изгубио новчаник, него се сваки трудио да га за себе задржи. На тај је начин новинар хтео експериментом доказати, да је морал парижлија збиља пао.

— **Неће да су гори од царева...** Био је царски и краљевски обичај, да владари поклањају своје слике у скупоценим оквирима. Збацивши цара, народни комесари Лењин и Троцки неће да су гори од некадањих царева: преко бољшевичког посланика у Персији поклонили су персијском шаху своје слике Лењин и Троцки. Слике су у скупоценим оквирима, и приказују их за скупоценим америчанским писаћим столовима. Персијски шах примио је те слике — са великом захвалношћу.

— **Забаве у Стрелишту.** Упозоравају се сва Друштва и Установе, које рефлектирају на просторије Стрелишта, да имају исте заузети 4 недеље унапред, плативши унапред закупнину и упутити молбу писмено на Економски Одбор Стрељачког Друштва. 1429 1—5

— **Пажња.** Скрећемо пажњу цењ. читаоцима нашега листа на оглас у данашњем броју: „Хотел са морским купатилом на продају“. 1432 1—2

Универзитет у Новоме Саду.

Народњак из познатог Трифковићевог комада сигурно неби и сада узвикнуо, кад му остали довикују да ћемо имати и две гимназије у Новоме Саду: „А ту нам је доста и једна“. Али би данас сигурно узвикнуо: „Дајте универзитет у Нови Сад“. Новосадска гимназија заиста нам је била добра и дала нам је ваљаних људи.

Времена су се променула и Нови Сад данас има много других средњих школа; он их има и највише од свих осталих места, што је сасвим природно, пошто је он од увек био најстарије културно и економско средиште у Војводини. И сасвим је природно да тамо где има највише школа и највећих економских интереса буде и универзитет. А ствар је заиста чудновата да је Суботица добила универзитет пре Новога Сада. Неки кажу да је то зато, да би се просветили национално суботички Буњевци. Но то је непотребно; њих су из Пеште могли да помађарују а како их тек ми нећемо просветити из Београда, кад нас још ни језик од њих не раздваја. С друге стране, кад би се водили истим принципом, онда ни један наш универзитет не би требао да је у уњутрашњости земље, него рецимо ко на прилику у Призрену, Ђаковици, Дебру или Пишкопеји. Међутим никада се универзитет не меће на крајњу границу земље. Не треба се бунити са упоређењем, са Београдом, јер је он био само на политичкој граници а не и на народној, што није случај са Суботицом. Стотине километара северно од Београда још живе Срби, док то није случај са Суботицом. Други кажу да је Суботица већа од Новога Сада. А то је тек најслабији разлог. Онда би требало и престолницу и центар државе пренети у Суботицу пошто је она највеће место наше државе, и без свих министарстава и целокупног административног особља наше земље. А то би тек било лудо! Дакле, што је универзитит смештен у Суботицу а не у Нови Сад, то је теоријска и административна погрешка, осим културно-историјске. Нови Сад је српско место, стари културни центар, економско средиште, што све није Суботица. И ми Новосађани треба да се напрегнемо да ми добијемо универзитет а не Суботица и да не дамо да се природни ток наше цивилизације премешта. А да и не говоримо о томе, како се буњевачко становништво одужује овој пажњи и универзитету! Чули смо да је чак и једна делегација суботичка ишла да моли да се универзитет премести. Ту не треба више никакав коментар. На вредним, подузетим и богатим грађанима новосадским је сада да морално и материјално остваре један свети аманет толиких српских генерација, које су створиле од Новог Сада један културан центар, и да не даду да се тај центар премешта.

Л.

Једна „многоглагољива“ жена.

Нека ми драги читаоци а нарочито читатељке опросте, што стављам овоме чланку овакав наслов. Али сам уверен да ће ми свако одобрити наслов, кад га буде прочитао. Јуче дође ми до руку „Tagensblatt“ из Хага (Холандије); између осталога нађох и на један чланак под насловом „Изгнана деца“. Тај чланак кипти увредама противу савезника, а нарочито противу нас Срба. Ја бих и преко тога прешао ћутке, да ме није дирнула нетактичност холандске краљице Вилхелмине. У Холандији се наиме налазе преко 50.000 деце из Аустрије и Немачке, махом сирота, на изхрану, коју поглавито издржава краљица Холандска.

Пре двајестак дана ову је децу „милостиво“ краљица примила у свечаној ауденцији у своме замку „Хасбург“ у близини Хага и то би се нас — Срба — врло мало или нимало тицало. Али краљица се удаљила од обичне владалачке „учтивости“, и у свому говору пронашла је да међу скупљеном децом имаде и из наших крајева; она се обратила тој деци са речима: „А ви јадна децо из Ujvidék-a, Kikinde, Temešvara i Sabatke, будите стрпљиви и спремајте се за онај велики дан, када ћете се вратити у вашу ослобођену отаџбину, коју данас дивљаци са Балкана газе и тлаче, јер сви културни народи морају се једнога дана удружити и за свагда ослободити Европу од балканске најезде“.

Ово је извод из говора једне краљице, која себе убраја у „културне народе“. Ово није првина да се ова многоглагољива жена и дипломација јој ружно изражава о нами Србима. Али, свакако ми смо Срби далеко културнији од Холанђана, јер је овај светски рат то најбоље доказао. Док је Њ. В. краљица Вилхелмина за време рата знатно помагала Немачку и у храни и у свима техничким стварима, дотле је она и њена влада враћала наше јадне војнике, који су бегали из немачког ропства у Холандију, опет Немачкој, чији су војни судови све те јаднике без милости осуђивали на смрт! Ми, у опште не верујемо да у Холандији има и једног детета из наше краљевине, па ма које оно народности било, а и краљици Вилхелмини, и целом свету стоји наша заштита Југословенске деце увек отворена, и може се свако уверити, да смо ми Балканци културнији далеко од перфидног Запада Европе, јер у нашим сиротиштима има шта више чак и бугарске деце, чији су родитељи и браћа на најбруталнији начин убијали Србе. А у име свију Срба, Хрвата и Словенаца смем изјавити Њ. В. краљици Вилхелмини, да смо ми Словени у опште, далеко племенитији прама деци — него ли ма који народи са запада Европе, што је то и статистика доказала и наше многољудство!

Инвалид **Љуб. С. Ђорђевић**
секретар „Нар. Одбране“.

Брзојави.

(Брзојавна Агенција „Војводина“ Нови Сад.)

Седница Министарског Савета.

Београд, 22. јуна. У уторак после подне је одржана седница министарског савета, на којој се дискутовало о VIII. одељку Устава, па су примљене све оне промене, које је конференција представника владине већине на својој јучерашњој седници усвојила. Осим тога је одлучено да се по свој прилици Устав изгласа до недеље, да се устоличење патријарха прослави у Пећи на Петровдан, а Регент да се закуне на устав на Видовдан.

Састанак председника владе и конституанте.

Београд, 22. јуна. У уторак пре подне су се састали г. Никола Пашић и предсеник Конституанте др. Иван Рибар и расправљали о парламентарној ситуацији, те о коначном гласању за устав. Изражена је жеља, да се устав до недеље коначно изгласа, те на тај начин пожури и рад уставног одбора.

Споваћање споразума са муслиманима.

Београд, 22. јуна. Муслимански клуб је држао јуче своју седницу, на којој је изражена жеља, да се споразум склопљен са владом што пре спроведе. Заказана конференција са министром аграрне реформе и министром шума и руда није одржана, јер није још у Београду Узуновић министар за аграрну реформу, као ни неки муслимански посланици.

Држање земљорадн. странке.

Београд, 22. јуна! Као што је познато, земљораднички клуб је тражио од владе, да се редигују и исправе неки чланови устава, а нарочито 42. и 43. за које они веле да су реакционарни. Осим тога су захтевали да се повуче уредба о беглуцима. Пошто је рок дат влади да одговори на ове захтеве већ истекао, а влада није дала никаквог одговора, то је земљораднички клуб изјавио, да се налази у привременој опозицији. Сутра у среду се одржава врло важна седница земљорадничког посланичког клуба, на којој ће присуствовати и сви чланови партијског одбора. На тој седници ће се донети коначна одлука о гласању клуба за или против устава. По свој прилици посланицима ће се дати слободне руке, тако да они гласају по свом личном убеђењу.

Повратак наших делегата из Париза.

Београд, 22. јуна. Данас су се кренули из Париза наши делегати др. Кумануди, др. Јанковић и др. Протић за Београд. Они су се на лијонској станици састали са пословођом нашег посланства у Паризу, г. Бошковићем, коме су изјавили, да је њихова мисија потпуно успела.

Узакоњен уговор о миру са Мађарском.

Београд, 22. јуна. Јуче је Њ. Кр. Височанство Регент Александар потписао привремени закон, којим се узакоњује уговор о миру са Мађарском, склопљен у Трианону.

Преговори са Италијом.

Београд, 22. јуна. Наша делегација која води преговоре са италијанском делегацијом имала је данас састанак, те је претресала нека питања. Италијанска делегација за сада не може да преговара, пошто њени чланови чекају нове инструкције из Рима.

Око луке Барош.

Београд, 22. јуна. Министра председника г. Пашића посетило је више депутација, које траже да се поништи евентуални уговор са Италијом о присаједињењу луке Барош Ријеци. Пашић је изјавио, да је он по том питању сазвао стручњаке, који су му изјавили, да би лука Барош требала да остане самостална. У њој може бити дневно промета од 300 вагона, што јој осигурава прекоморски промет, а кад би се присајединила Италији, то би ишло само у прилог Италије, а никако не у прилог наше Краљевине.

Конференција енглеских доминијона.

Лондон, 22. јуна. Јуче је у Лондону отворена конференција енглеских доминијона, коју је Лојд Џорџ отворио важном изјавом. Он је говорио о спољној политици и нагласио да се конференција отвара у време, када у целом свету беснe још велики немири. Два важна питања: немачко разоружање и немачка ратна оштета је већ решено, остају још друга нерешена питања. У Јапану смо наишли на поштеног савезника. Са Америком такођер желимо да преговарамо, а опште разоружање такођер с њоме морамо расправити. Два питања остају још: питање пољске границе у Литви и у Горњој Шлеској. Када се и та питања заједно са источним буду коначно решила, моћићемо рећи да је светски мир постигнут.

Плебисцит у Штајерској.

Беч, 22. јуна. Пангерманска странка у Бечу је на својој јучерашњој скупштини решила, да се плебисцит у Штајерској безусловно има одржати.

Грчка напушта Малу Азију и Смирну.

Париз, 21. јуна. Према разним верзијама, антанта је одлучила да Грчка напусти Малу Азију и Смирну.

Валута.

Загреб, 21. јуна. Долар 138·50, аустријска круна 22·50, рубаљ 31·50, чех. круна 195·—, 20 круна у злату 462, фунта 547, наполеондор 464, марка 215, леј 223, лира 725. Берлин 210, Букурешт 227, Милано 724, Лондон 547, Њујорк 143, Париз 1182, Праг 201·50, Беч 20·70, Будимпешта 59·25.

Београд, 21. јуна. Берза због духовских празника ни данас није била отворена.

Цирих, 21. јуна. Берлин 847·50, Њујорк 588, Милано 29·85, Праг 815, Загреб 405, Букурешт 925, Беч 1.175, аустр. жигосана круна 89, Будимпешта 245.

Управник: **Јаша Томић.**
Одговорни уредник: **Трива Милитар**

Књиговезачка радионица - -

добро снабдевена са свим потребним справама продаје се одмах. — Упитати: **Вуковићева 22. бр., у Новом Саду.**
1423 2—3

Свију врста намештаја

спаваће собе, трапезарије, собе за господу, салоне, канцеларијске ствари, намештаја од гвожђа и месинга, робе за тапацирере, линолеум тепиха, завеса, гарнитура креветских, дечјих колица, леденица, Вертхајмових каса — све само у најфинијој изради са ценама најјефтинијим и утврђеним — код

Едуарда Крауса

Нови Сад. Телефон број 24.
1374 4—12

Продаје се намештај за спаваћу собу (2 кревета, 2 ормана, 2 ноћна орманчића, 1 умиваоник, 1 отоман, 1 дечији кревет) ствари се могу видети у Н. Саду, улица Његошева 26.
1413 3—3

АНИЛИНСКЕ БОЈЕ

за **вуну, памук и свилу,** немачки фабрикат, упорабиве са и без киселине, паковане у картонима по 1 и 2½ килограма, надаље **боје за тканину** у картицама изванредне каквоће нуди са складишта - -

„Патриа“ Задруга за кем. потребштине **Загреб**

Прерадовићева улица бр. 12.

Брзојави: „Кропатриа“ Загреб.

Захтевајте ценик! Захтевајте ценик!
1325 5—6

Два младића

са средњом школом ради практике узимају се са платом и једна госпођица која би вична била дневној благајни, код фирме

Ђурица Лишић и Срп. Трговачка Банка Деонич. Друштво у Новом Саду

1433 1—2

ПЕТАР КАУРИЋ, пушкар

у ПЕТРОВАРАДИНУ (Мајур)

ЗРИЊСКОГА УЛИЦА 195.

Даје грађанству на знање да прима све оправке пушака као и бронирање и прављење кундака све уз најповољније цене.
1426 1—1

Услед ликвидације

послова продао бих једну партију врло елегантне париске обуће — плитке и дубоке, од финог шевро-а и јеленске коже. — Црне и у боји. — Вредност укупна је до 50.000 дин. Упитати на адресу:

БОГДАН МАРКОВИЋ

КАРАЂОРЂЕВА УЛ. БР. 31.

1431 **БЕОГРАД.** 1—3

Шиваћих машина

бициклова и прибора разних купићете најјефтиније на мало и велико код

1428 1-1 **Форгач Бене, Нови Сад**

ИЗГУБЉЕН ОГРТАЧ

Приликом представе малих Скопљанаца у хотелу „Слободи“ на дан дечје прославе, изгубљен је дечји огртач са капуцном грао боје. — Умољава се ко је :-: нашао да се обрати на :-:

ХАЈМА ЛАЈОША

Вилзонов трг бр. 4. у Новом Саду. 1430 1-1

МЛАД ПАР без деце ступио би за стан и малу награду за

ДОМАРА

у какву бољу кућу. — Упитати у администрацији Заставе.

НОВА КАЗАНЦИЈСКА РАДИОНИЦА

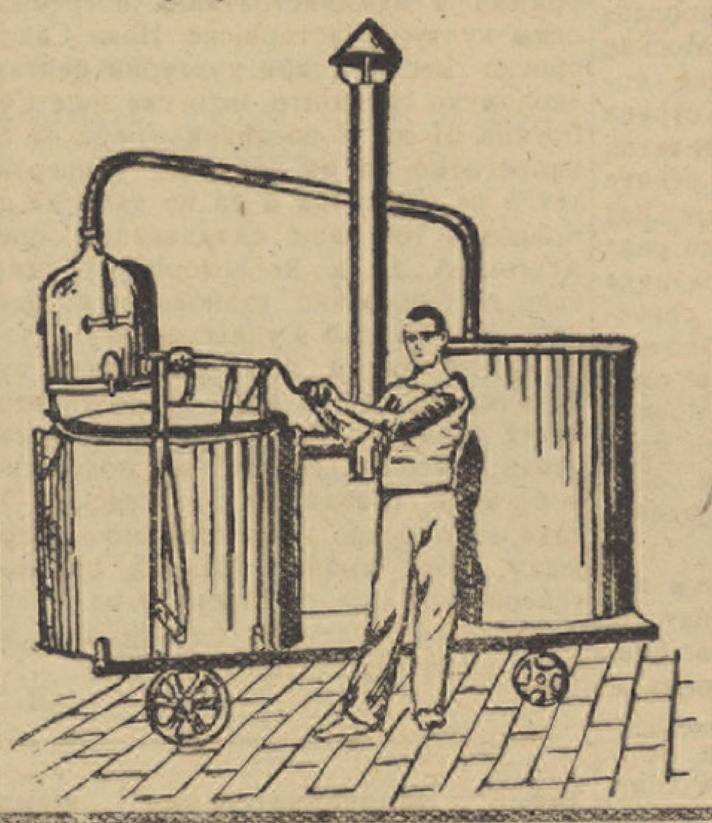

Препоручујемо п. н. грађанству из места и околине своју новоотворену казанцијску радионицу у Новом Саду, Житна пијаца број 14., која је снабдевена свим најмодернијим справама потребним за израду свих у ту сврху спадајућих потреба.

Израђујемо све врсте казана за пециво ракије, као и трговачке, за сврху употребљујуће се казане у величини до 500 литара са цилиндером и цертификатором, по најновијем систему.
1419 2×2—6

Послуга брза и тачна. Цене солидне!

За многобројне поруџбе моле:

Радивој Радовић и другови

Хотел „БРИСТОЛ“ Жељезничка ул. 25. **НОВИ САД** У центруму вароши близу поште.

Част ми је известити П. Н. публику из места и са стране, да сам мој хотел и ресторацију модерно, великоварошки оправио да могу сваког поштованог госта најсавесније послужити са изврсним јелом и одличним сремским вином — а све са најсолиднијим ценама. Примам госте и на кост. За ред, чистоћу као и за брзу и тачну послугу јамчи мој дугогодишњи рад у првим светским хотелима. — Препоручујем се са особитим поштовањем:

1434 1—4 **В. ЛУКОВИЋ, власник.**

БРАЋА ГОЛДНЕР, СУБОТИЦА

ЈУГОВИЋА УЛ. 20. **ТЕЛЕФОН 134.**

Извештавамо штовану публику, да смо нашу **фабрику леђењака и справа за расхлађивање** пренели **из Баје у Суботицу,** проширили и снабдели модерном машинеријом. — Зготовљавамо и имамо на стоваришту сваке врсте **леђењака, справа за мерење пива и Американских леденица.** Лампериие за кафане и новчане заводе израђујемо по нацрту. — По жељи шаљемо планове. — Ценовник шаљемо бадава и франко.
1342 4—

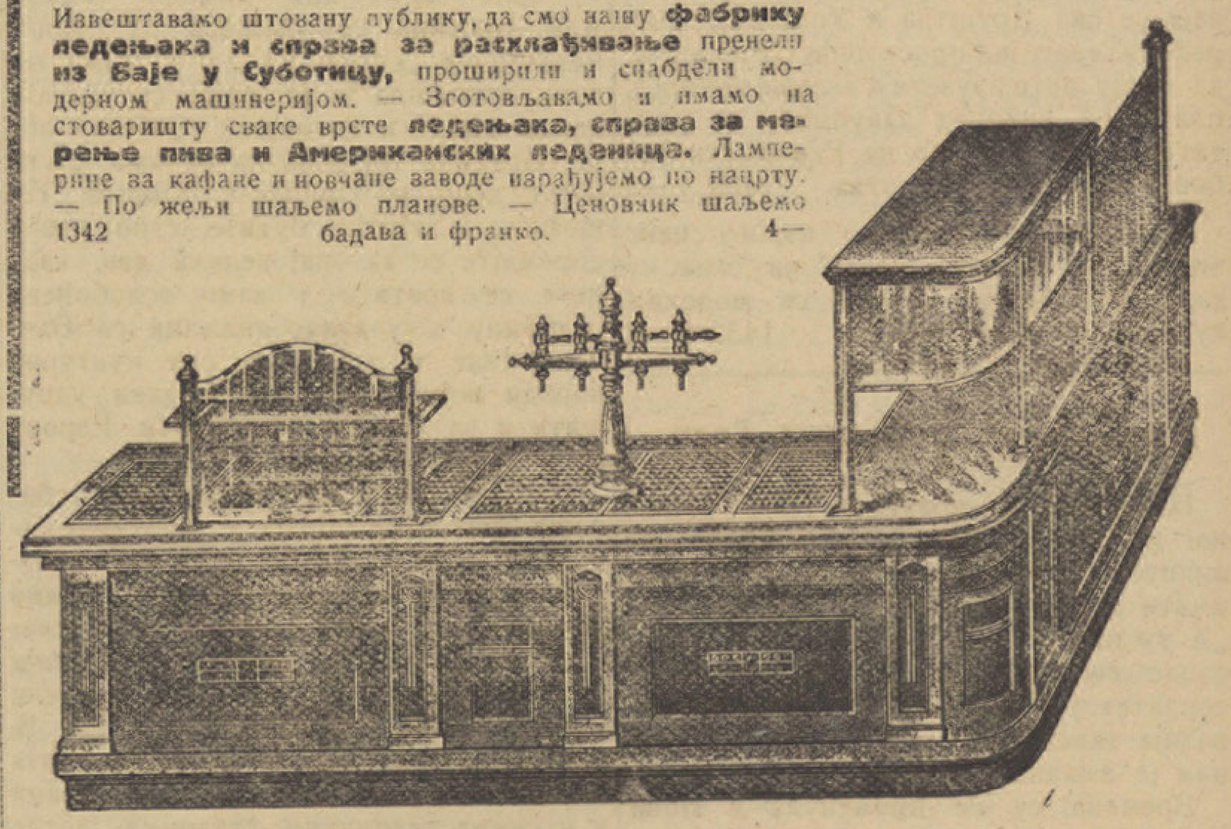

Спуштене цене. — Без конкуренције.

Енглески новитети.

Приспела је нова партија енглеске мануфактурне робе: платна, американа, цицева, понжа, - штофа у крепу, зефира, оксфорта, сатина. -

Мушки штофова и прибора.

Продаја по најнижим ценама.

ГРНЧАРЕВИЋ и КРСТИЋ

3—5 **БЕОГРАД — САВА.** 1393

Палата „Бристол“. **Телефон број 11—80.**

Енглески новитети.

Спуштене цене. — Без конкуренције.

У администрацији „ЗАСТАВЕ“ могу се добити

СЛИКЕ НАРОДНИХ ВЕЛИКАНА

Чика Јове-Змаја и дра Св. Милетића. Израда предратна.

Хотел првога реда у хрватском приморју

Хотел првога реда, у хрватском приморју, — посећен целе године, са великом терасом и морским купатилом продаје се, са целокупним инвентаром хотелским и купалишним. — Купац може без даљих трошкова ући у хотел и наставити посао. Цена је свему један милијон динара. — За ближе обавештење обратити се Админ. „ЗАСТАВЕ“.
1432 1—2

Штампарско предузеће „Застава“ д. д. 641—921.